

„Kamienie Pamięci – Historie żołnierzy wyklętych” – krótki przewodnik po projekcie

1) Kto może brać udział w projekcie?

Akcja przywracania pamięci o żołnierzach wyklętych – a taki jest cel tego projektu – skierowana jest do wszystkich osób i środowisk zainteresowanych historią najnowszą. W projekcie mogą brać udział zarówno grupy – klasy, koła historyczne, koła naukowe, zastępy i drużyny harcerskie, środowiska kombatanckie, jak i osoby indywidualne. Warunkiem jest wypełnienie i przesłanie karty zgłoszenia, znajdującej się na stronie www.kamieniepamieci.ipn.gov.pl. Kartę można przesłać zarówno listownie, jak i mailem.

2) Wybierz postać, czyli dlaczego nie ktoś z pierwszych stron gazet?

Dlatego, że najczęściej ci „z pierwszych stron gazet” już zostali upamiętnieni, a ponadto na ich temat można przeczytać niekiedy całe tomy. Znacznie ciekawiej będzie Ci się pracowało, jeśli znajdziesz kogoś, kto nie został zapisany w zbiorowej pamięci, a na to zasługuje. Może to przynieść satysfakcję odkrywania nowych, nieodnotowanych dotychczas przez historyków faktów.

3) Znajdź postać – ale jak?

Jest to zadanie dla detektywa. Wymaga nie tylko wiedzy historycznej, ale umiejętności docierania do źródeł i osób, które mogą Ci pomóc. Gdzie ich szukać?

- Poszukaj w bibliotece wydawnictw poświęconych historii Twojej miejscowości lub regionu.
- Odwiedź lokalne muzeum, umów się z kustoszem.
- Złóż wizytę lokalnym władzom samorządowym, upewniwszy się najpierw, kto konkretnie może Ci pomóc i nie zapominając o umówieniu się z tą osobą.

- Sprawdź, czy w Twojej miejscowości nie działa jakieś koło miłośników historii współczesnej – tam często przechowuje się pamiątki i świadectwa z lat 40tych i 50tych.
- Zastanów się, czy nie znasz żadnego historyka – amatora, zakochanego w historii Twego regionu, czy nie mieszka gdzieś blisko Ciebie dziennikarz lokalnej prasy, który może podpowiedzieć Ci nie tylko osobę, o której stworzysz projekt, ale też udzielić dokładniejszych o niej informacji, może nawet pokazać dokumenty i pamiątki z nią związane?
- Pamiętaj, że Twój bliscy czy sąsiedzi, którzy pamiętają lata powojenne., to też świadkowie historii.
- warto sięgnąć do wydrukowanego przez IPN w 2007 r. Atlasu Polskiego Podziemia Niepodległościowego – sprawdź w szkolnej bibliotece.

3) Zgromadź portfolio

Spróbuj odtworzyć życiorys swego bohatera – opowieści znających go osób, artykuły i publikacje, zwłaszcza z prasy lokalnej oraz lokalne archiwa. Pamiętaj, że projekt dotyczy okresu działania podziemia niepodległościowego w latach 1944–56, dlatego ta część życiorysu wybranej przez Ciebie postaci powinna zostać szczególnie zaakcentowana.

Ważne są miejsca, w których twój bohater działał – możesz spróbować nanieść je na mapę.

Zbieraj wszelkie ślady z nim związane, fotografuj lub skanuj dokumenty i pamiątki (oczywiście za zgodą ich obecnych właścicieli). Warunkiem wykorzystania cudzych zdjęć jest uzyskanie zgody ich właściciela – jeśli ją uzyskasz, pamiętaj o podaniu informacji nie tylko o tym, co fotografie przedstawiają, ale i skąd pochodzą.

Włącz do portfolio wywiad z bohaterem, relacje ludzi, którzy go znali lub mogą coś o nim opowiedzieć.

Na pewno nie zaszkodzi także umieszczenie w portfolio opisu Twoich działań, podjętych w ramach projektu, udokumentowanych zdjęciami.

Nie zapomnij o stronie estetycznej przedsięwzięcia – niech Twoja opowieść o odnalezionym przez Ciebie bohaterze ma odpowiednią oprawę.

Jeśli masz wątpliwości, chcesz zweryfikować zdobytą przez siebie wiedzę, skontaktuj się z historykami Instytutu Pamięi Narodowej – mogą wskazać dodatkowe źródła i pomóc w

dotarciu do uzupełniających informacji. Nazwiska i adresy mailowe znajdziesz na naszej stronie, możesz też skorzystać z adresu projektu kamieniepamieci@ipn.gov.pl.

4) Zaprezentuj swoje odkrycia innym

Przede wszystkim zastanów się, komu chcesz i powinieneś przekazać wiedzę o postaci, która stała się bohaterem Twojego projektu. Jednym z celów projektu jest wpisanie tej osoby w pamięć zbiorowości lokalnej, dlatego adresatem prezentacji powinny być władze samorządowe, lokalna prasa, ale także młodzież i zwykli mieszkańcy Twojej miejscowości. Zatem gazetka szkolna może okazać się niewystarczająca... raczej:

- Wystawa, taka z prawdziwego zdarzenia, jeśli to możliwe, zaprezentowana w miejscu ogólnie dostępnym (biblioteka, siedziba władz samorządowych, szkoła, dworzec kolejowy czy hall w banku, oczywiście za zgodą właścicieli).
- Gazeta – jednodniówka, rozdawana mieszkańcom i przesłana do lokalnego samorządu i prasy.
- Artykuł lub osobna wkładka do lokalnego wydawnictwa.
- Strona internetowa – tylko pamiętaj, by szeroko rozpropagować wiadomość o jej istnieniu.
- Film opowiadający o postaci i Twoich poszukiwaniach.
- Spotkanie – debata, w ramach której wspólnie z przedstawicielami władz samorządowych zastanowicie się nad sposobem upamiętnienia Twojego bohatera.
- Rekonstrukcja historyczna, happening – trudne, ale wykonalne, pamiętaj tylko o konieczności współpracy z gospodarzem miejsca, w którym chcesz swoją akcję przeprowadzić
- Każda inna forma, która przybliży społeczności lokalnej wybraną przez Ciebie postać.

1 marca przypada, ustanowiony przez Sejm RP, dzień żołnierzy wyklętych – warto już tego dnia zaprezentować „pierwsze” efekty pracy.

5) Pozostaw ślad

Przed Tobą być może najtrudniejsza faza przedsięwzięcia, polegająca na pozostawieniu trwałego śladu, upamiętniającego żołnierzy wyklętych i ich dokonania. Może się okazać, że mimo najszczerzych chęci faza ta nie wyjdzie poza projekt, bowiem realizacja z różnych powodów może się okazać niemożliwa. Na tym etapie szczególnie potrzebne będzie Ci wsparcie sojuszników – spróbuj dotrzeć do osób, instytucji i organizacji, które

mogą Ci pomóc. Mogą to być osoby związane z lokalnym samorządem, kołami miłośników historii, stowarzyszeniami kombatanów, lokalnymi muzeami czy prasą. Nie przejmuj się ewentualnym niepowodzeniem – nawet jeśli nie uda się nazwać imieniem Twojego bohatera ulicy czy szkoły ani ufundować tablicy pamiątkowej. Może uda się posadzić drzewo upamiętniające wybraną przez Ciebie postać? Można też poświęcić jej miejsce w muzeum regionalnym lub szkolnej Izbie Pamięci – jeśli takiej w szkole nie ma, można spróbować ją założyć. Niekonwencjonalne pomysły własne też mogą być wspaniałym pomnikiem, ale zanim namalujesz graffiti na cześć Twego bohatera, zapytaj o zgodę właściciela ściany, którą chcesz wykorzystać. Dobrym pomysłem może być umieszczenie hasła w Wikipedii. Są też w internecie miejsca, gdzie można zaprezentować krótki film, choćby na YouTube. Pamiętaj także, że nie wszystkie efektowne pomysły są realne – wystawienie pomnika wymaga wielu środków i starań. Wirtualna mapa pamięci jaka – mamy nadzieję – uda nam się stworzyć z przesłanych przez Was materiałów – też jest swego rodzaju pomnikiem.

6) Prześlij sprawozdanie

I wreszcie finał, podsumowanie działań. Prześlij do nas sprawozdanie i dokumentację związaną z odnalezionym przez Ciebie bohaterem w formie pozwalającej na umieszczenie na mapie internetowej. Planujemy także wydanie publikacji, opartej o nadesłane przez uczestników projektu materiały, która także będzie trwałym śladem po odnalezionych przez Was postaciach i Waszych działaniach.

7) Kontakt z nami:

– adres do korespondencji:

Biuro Edukacji Publicznej IPN
projekt edukacyjny Kamienie Pamięci
ul. Towarowa 28
00 839 Warszawa
Telefon: 022 431 83 93
mail: kamieniepamieci@ipn.gov.pl

Zanim rozpoczniesz prace nad projektem zapoznaj się z materiałami umieszczonymi na stronie www.kamieniepamieci.ipn.gov.pl, a w szczególności z regulaminem projektu – zawiera ważne informacje.